

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Bagtænd

Udgivet af
KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Nr 9.

Oktober 1948

3. Aargang

Indhold:

Stævnet i Berlin

★

Dønninger efter Stævnet

★

Folke Bernadotte,
Fangernes Ven

★

Ravensbrück-Stævne
i Sønderjylland

★

Blandt dødsdømte i
i Berlin

Forsiden:

*Greve Folke Bernadotte,
da Politi-Etaten bragte ham
en hjertelig Tak*

Aarhus

Knud Thorups Vinhandel A/S
St. Torv 3, Aarhus, Tlf. 414

Vognmand Erik Bang
Skolegade 71 - Esbjerg

Esbjerg

J. ANDERSKOUV
Civilingeniør
Esbjerg

Esbjerg ny Andelsmejeri
Nygaardsvej 37

ESBJERG BANK A/S
ESBJERG

Fredericia

Papir-Kompagniet
Henning Raackmann — Fredericia
Papirvarefabrik . Æskefabrik . Bogtrykkeri

J. Lauritzens Kulforretning A/S
Kirkegade 1 - Esbjerg

Horsens

Arbejdernes Fællesbageri A/S
Horsens

CARL M. COHR'S SØLVVAREFABRIKER A/S
FREDERICIA

Aggerbecks Søber

Uforglemmelige Dage i Berlin

For fem år siden kom jeg sammen med 149 danske kammerater, med hvem jeg i et par år havde delt opholdet i Vestre Fængsel og Horserødlejren, og flere hundrede danske jøder, der natten forud var blevet arresteret af tyskerne, til Swinemünde, hvor vi blev modtaget af maskingeværskytter, der brutalt fik os fra borde og ind i en række kreaturvogne, der skulle føre os til de lejre i Tyskland, der for nogle betød døden, for andre et ødelagt helbred. Den 8. september i år stod jeg på dækket af Gedser-Warnemündefærgen, da denne sejlede ind i Warnemünde havn. Også denne gang stod folk på kajen for at modtage os. Men hvor forskelligt formede denne modtagelse sig ikke fra hin. Allerede på afstand så vi det danske og det norske flag på hver side af indløbet. Da vi kom nærmere, så vi nogle store transparenter spændt ud med hilsen til de danske og norske delegerede til den tyske fangeforenings mindedag for fascismens ofre. Endnu mere imponerede blev vi, da vi opdagede, at nogle af transparenterne bar fejlfri dansk tekst

Told- og pasformaliteter blev hurtigt overstået, og så snart vi satte foden på tysk grund, blev vi modtaget af repræsentanter for bystyret og fangeforeningen. På pladsen foran banegården var rejst en æresport, og her holdt byens borgmester en kort tale, hvori han i de hjerteligste vendinger bød os velkommen, og hvor der paa de danske deltageres vegne blev takket for den strålende velkomst.

Den var imidlertid kun en lille forsmag på den velkomst, der var tiltænkt os. I bil blev vi kørt mod Schwerin, hovedstaden i Mecklenburg, og under et kort ophold for at hælde benzin på vognen, holdt en repræsentant for regeringen nu en kort velkomsttale til os midt på landevejen. I Schwerin var beredt os den egentlige velkomst. I en stor restaurant samledes vi med repræsentanter for regeringen — de fleste regeringsmedlemmer var mødt op — for bystyret og for de politiske partier og demokratiske organisationer. Egentlig blev det til en hel forbrødringsfest, og særlig glædeligt var det blandt alle disse repræsentanter for regering

og bystyre at genfinde så mange gamle bekendte, tyske antifacister, der for at undgå galgen på et eller andet tidspunkt var flygtet til Danmark. Der blev holdt taler af ministerpræsidenten, af flere af de øvrige ministre, af overborgmesteren, af repræsentanterne for enhedspartiet, for det kristeligt-demokratiske parti, for kulturforbundet og andre demokratiske organisationer, og naturligvis blev der såvel fra dansk som fra norsk side sagt tak for denne strålende modtagelse. Ind imellem var der en ud-søgt kunstnerisk optræden, og ellers gik samtalen hyggeligt på en blanding af dansk, norsk og tysk rundt ved bordene, og da vi næste morgen mødtes for at rejse videre til Berlin, kunne det ses på en del af de delegerede, at de havde fortsat det hyggelige samvær med deres værter til langt ud på de små timer.

I en salonvogn, hvor de mest søvnige kunne indhente lidt af det forsømte, blev vi kørt til Berlin, hvor der på Friedrichsstrasse station var mødt en fyldig repræsentation for fangeforeningen op for at modtage os. Herfra gik turen direkte til Gørrings gamle palæ (lige overfor den gamle rigsdagsbygning), hvor fangeforenin-

gen i anledning af mindedagen havde arrangeret en stor udstilling for at vise den tyske modstandskamp. Efter at have spist, blev de fleste af danskerne kørt ud til deres kvarter — de fleste blev indkvarteret i et af foreningens rekreativshjem i Lehnitz, 30 km, fra Berlin, nogle få blev indkvarteret privat i umiddelbar nærhed af dette hjem, der i sin tid er bygget af fanger til SS — men det blev ikke til øjeblikkelig hvile for alle. Flere af de udenlandske delegerede blev kørt ud for at tale ved et stort møde, der holdtes i forbindelse med mindedagen. Deltagerne i mødet var repræsentanter for en række virksomheder, der til sammen repræsenterede et halvt hundrede tusinde tyske arbejdere.

Den 11. holdtes der en international kongres af modstandsfolk, og naturligvis deltog alle de udenlandske delegationer. Foruden Tyskland var 12 nationer repræsenteret, deriblandt Polen, Sovjetunionen, Frankrig, Tjekslovakiet, det frie Spanien og det frie Grækenland, og særlig repræsentanterne for disse to kæmpende nationer blev hilst med stormende bifald. På mødet talte lederne af samtlige delegationer.

Søndag den 12. afholdtes mindedagen for fascismens ofre. Mødet om Søndagen var ingen moddemonstration mod den demonstration, der nogle dage før havde fundet sted i de

Stævnet i Berlin samlede sig om Brandenburger-Tor

Kate Fleron om

LUSTGARTEN

Det er jo ikke ofte, Danske faar Lejlighed til at opholde sig i den russiske Zone i Tyskland — men det lykkedes altsaa os, tretten Medlemmer af de politiske Fangers Landsforening at opnaa Tilladelse til at modtage en Indbydelse fra den tyske Fangeforening, VVN, til at overvære en Mindehøjtidelighed i Berlins russiske Sektor i Anledning af den tyske Forenings Optagelse i den internationale Fangeorganisation FIAPP. Der er ikke Tvivl om, at det havde en overvældende Betydning for Tyskerne, at de nu blev optaget i dette internationale Fællesskab — men den Begejstring, de følte, fik i flere af de danske Deltageres Øjne et karikaturagtigt Præg: Medlemmerne af den internationale Fangeorganisation, der var kommet til Berlin for at hædre deres døde Kammeraters Minde blev af Tyskerne spændt ind i deres politiske Propagandaapparat.

Det var gribende, da Koncentrationslejrfanger fra de Nationer, som

Nazisterne havde undertrykt, marcherede frem for at yde Mindet om 27 Millioner døde Kammerater deres Hyldest — men Stemningen blev brudt, da de russiske Fangers Leder, Oberst Godieff fik Ordet som den første af Talerne. Det var udenfor Programmet, Russeren blev puttet ind, aabenbart i Stedet for Pastor Schmitz, Medlem af den britiske Zoneidelse i Weseldistriktet. Obersten benyttede hensynsløst Lejligheden til at holde en lang politisk Tale, gennemsyret af Had til Vest-Tale, gennemsyret af Had til Vestmagterne. Det er blevet haardt kritiseret, at Størsteparten af Danskerne var med i Optoget, da Fangerne drog ind paa Pladsen — men havde de oprindelige Forudsætninger holdt Stik, havde der intet været at bebrejde dem. Som det nu formede sig blev alle de udenlandske Fanger politisk udnyttede af det socialistiske Enhedsparti, i direkte Modstrid med den tværpolitiske Aand, som bør væ-

re herskende indenfor den internationale Fangeorganisation. Jeg ved ikke, om den Forargelse, som jeg personligt følte overfor de bristede Forudsætninger, hvorunder Mindehøjtideligheden fandt Sted, var almindelig blandt Fangerne, men jeg ved, at et Par af mine danske Kammerater følte som jeg, og at vi nu vil drage Konsekvensen af vore Erfaringer og anbefale, at den danske Fangeforening melder sig ud af den internationale Organisation.

For mig er det trist, at vort Besøg tog den Vending, som det gjorde — jeg havde meget ønsket ikke i denne Situation, hvor jeg i faa Minutter faar Lejlighed til at sige noget om Besøget i den russiske Zone, havde følt mig tvunget til at ofre saa megen Tid paa en Redegørelse af denne Art, men at jeg i Stedet udelukkende kunde have berettet om de mange interessante Oplevelser, som den tyske Fangeforening i udstrakt Gæstfrihed og med megen Omtanke havde tilrettelagt for os. Jeg beder Lytterne tage i Betragtning, at, hvad jeg nu siger, naturligt maa være præget af, at vi hovedsageligt blev modtaget af og informeret af Folk, der med Fynd og Klem var gaaet ind i Genopbygningen af Tyskland i Samarbejde med den russiske Besættelsesmagt. Fælles for dem alle var en ukuelig Optimisme, der blev støttet af den Kendsgerning, at Høsten i Aar har været god. Der er Enighed om, at de nu er over det værste, bl. a. fordi Madforholdene fra nu af vil blive bedre. Indenfor det kapitalistiske Systems Rammer — saadan udtrykker de sig, praktiseres for Øjeblikket en halvsocialistisk Regeringsform: Jorden er blevet udstykket, ingen maa eje over 100 Hektarer, en Række store Krigsforbrydervirksomheder er blevet nationaliserede, men dog eksisterer der stadig i temmelig udstrakt Grad privatledede Virksomheder — men Tildelingen af Raavarer foregaar gennem den statslige Forvaltning, saa det er der, som her, saa som saa med det private Initiativ Muligheder. Nogle af os fik Lejlighed til at besøge Die Bamag Werke ved Dessau, under Krigen en Kæmpefabrik, der delvis evd Hjælp af udenlandske Fangers Arbejdskraft fabrikerede Marine- og Flakskyts. Man beskæftigede dengang 20.000 Arbejdere. I 45 blev Fabrikerne totalt ødelagte af en Luftmine. Efter Nazisternes Nederlag har Fabrikken Arbejdere, hvis Antal nu er decimeret, selv taget fat paa Hallernes og Maskinernes Genopførelse. I en af de store Haller er man nu i fuld Gang med Fabrikation af Dele til Sværindustrien — og efter Arbejdsdagen er til Ende og hver Søndag fortsætter Arbejderne med Oprydning og Genopbygning. En af de tid-

vestlige sektorer. Den tyske fangeforening afholder hvert år den 2. søndag i september en mindedag over hele landet for at mindes fascismens ofre. I år fik dagen et særlig storstilet forløb, fordi VVN, den tyske fangeforening, i anledning af sin optagelse i FIAPP havde indbudt alle organisationer under FIAPP til at lade sig repræsentere.

Det var først og fremmest den russiske sektor, der var præget af dagen — og havde været præget af dagen også dagene forud ved en mængde plakater og transparenter, hvori opfordredes til deltagelse i mødet.

Allerede tidligt om formiddagen begyndte opmarchen. Fra alle kanter i sektoren begyndte henad Kl. 12 demonstrationstog efter demonstrationstog at sætte sig i bevægelse mod Lustgarten, hvor det store møde holdtes. Hele den østlige sektor syntes et bølgende menneskehav, der under et væld af faner og transparenter langsomt bevægede sig mod samlingsstedet.

Pladsen blev for lille. Folk stod i de tilstødende gader og på et par pladser i umiddelbar nærhed, og da mødet var på sit højdepunkt, lå deltagerantallet omkring en halv million.

Nationalgalleriet, den ene af de bygninger, der begrænser Lustgarten, var smykket med de europæiske landes flag. Foran var der rejst en stor tribune, hvor de udenlandske

gæster havde sæde. Umiddelbart foran tribunen var pladsen holdt fri om en interimistisk sokkel, ovenpå hvilken stod en brændende offersklål. Umiddelbart før mødets begyndelse kom hundreder af deputationer med kranse og blomster og nedlagde dem på pladsen. Der var deputationer fra de udenlandske delegerede, deputationer fra de politiske partier og Berlins øvrige demokratiske organisationer, fra fabrikker og bedrifter, og da kransenedlægningen sluttede, var hele pladsen foran tribunen et sandt hav af blomster i alle efterårets skønneste farver.

Mindedagen blev for os alle en uforglemmelig oplevelse. Det var ikke blot selve mødet den 12., det at se Berlins antifascister samles for at mindes fascismens ofre, det var også samværet med vore tyske kammerater, der gjorde vor tysklandstur til en oplevelse, der aldrig vil blive glemt. I en række forskellige delegationer, Forbundet for demokratisk Fornælse, Fagforeninger og andre organisationer, blev vi modtaget og lærte der, som vi lærte det, på vore besøg i forskellige virksomheder, at den antifascistiske tysker har en udtalt trang til internationalt samarbejde at han længes efter solidaritet hos sine kammerater på den anden side grænserne, en solidaritet, der skal hjælpe ham til at genopbygge det land, fascismen slog i ruiner.

Helge Larsen.

ligere Arbejdere er i Dag Direktør — under Krigen havde han ledet den antinazistiske Sabotage og det øvrige Modstandsarbejde paa Fabrikken. Arbejderne er udover en fælles Grundløn akkordlønnede. De fik alle varm Middagsmad paa Fabrikken — men om de fik Kød eller ej afhang af, hvor stor deres Arbejdsindsats var — dette sidste virkede mindre taltalende. Men iøvrigt kunde man ikke undgaa at faa et stærkt positivt Indtryk af dette lille Udsnit af et genopbyggende Tyskland.

Til Slut vil jeg gerne sige, at jeg i de faa Dage jeg opholdt mig i den russiske Zone, Gang efter Gang blandt de Mennesker, jeg talte med, mødte Erkendelsen af den kollektive Skyld — ogsaa blandt Mænd, der havde tilbragt ti Aar i Nazisternes Koncentrationslejre. De sagde: „Hvad vi end selv personligt har lidt, saa staar det tilbage som en Kendsgerning, at det var de tyske Arbejdere, der svigtede i Kampen mod Hitler — havde de ikke ladt sig forføre, havde Nazismen aldrig sejret.

Helge Larsen om

LUSTGARTEN

Den 2. søndag i september afholdes hvert år over hele Tyskland store mindemøder for fascismens ofre. I år fik højtideligheden i Berlin et særlig storstilet præg, idet VVN — den tyske fangeforening — i anledning af sin optagelse i FIAPP — den internationale organisation — havde indbudt delegerationer fra samtlige foreninger under FIAPP. 12 udenlandske delegationer modtog den nye indbydelse, deriblandt Sovjetunionen, Frankrig, Tjecoslovakiet, det republikanske Spanien og det frie Grækenland. Også Danmark havde sendt en Delegation, der var på 13 medlemmer, repræsenterende forskellige partier og opfattelse. Selvfølgelig deltog den danske delegation — og som helhed — i mødet i Lustgarten, hvilket var formålet for rejsen. Dette har nu bagefter givet anledning til påstande om, at delegationen var blevet misbrugt i ensidigt partipolitisk øjemed. Der kan derfor være grund til at fremhæve, at mindedagen for fascismens ofre er arrangeret af den tyske fangeforening, at samtlige udenlandske delegationer deltog i demonstrationen i søndags, at samtlige medlemmer af den danske delegation deltog, og at ingen af dem under opholdet i Berlin har protesteret. Med demonstrationen forstår jeg ikke blot marchen gennem byen, men også — og først og fremmest — kæmpemødet i Lustgarten. Der blev holdt taler af præsidenten for den internationale fangeorganisation, franskmanden Maurice Lampe, lederen af den sovjetrussiske delegation, Oberst Gordejev og af viceformanden for den tyske fangeforening i Østzonen, Othmar Geschke. Det er den sovjetrussiske talers ord, der bliver brugt som motivering for påstanden om politisk ensidighed, i forbindelse med den kendsgerning, at hele opmarchen fandt sted i Berlins østsektor. Det

sidste har en naturlig forklaring deri, at f. eks. amerikanerne havde forbudt afholdelse af alle møder i forbindelse med mindedagen for fascismens ofre.

Det er givet, at ikke mindst den sovjetiske tale var betydeligt skarpe, end en dansk tale ved et møde her i Danmark ville have været, men det er naturligt. Intet land har i den grad lidt under nazismen som Sovjetunionen, og mig forekommer det glædeligt, om end ikke overraskende, at den stat, som ydede et så vægtigt bidrag i kampen mod den tyske og internationale fascisme, stadig er parat til at bekæmpe nazismen. At denne ikke er forsvundet fra Tyskland, viste begivenhederne i torsdags, hvor opfanterede elementer efter et møde i vestsektorerne begav sig ind i den sovjetiske sektor, hvor de kastede sten mod politiet og mod sovjetiske militærpersoner og rev den røde fane ned fra monumentet på Brandenburger Tor.

Forløbet af mindedagen gav mig og mange andre svaret på det spørgsmål, der stilles så tit: kan vi stole på Tyskerne. Ja, vi kan stole på den tyske antifascisme, hvis mål det er at at opbygge et land, men hvem enhver fremskridtsvenlig nation kan samarbejde i forståelse, i fred. Var mødet i Berlin en politisk begivenhed, så bør man gøre sig klart, at kampen mod fascismen er og må være en politisk aktion, og at kampen må føres også mod de kræfter, der giver ly for nyfascisme, selv om man ellers føler sig mere politisk knyttet til disse kræfter.

Helge Larsen.

Vi har hermed bragt de to diametralt modsatte Opfattelser af Lustgarten-Mødet og Red. har dermed ment i den bladmæssige Behandling af Emnet, at have delt Sol og Vind lige,

Pigtraad-Kammerat starter Ungdomsskole

En af vore kammerater fra pigtraadstiden i Frøslev og Neuengamme, formanden for Dansk-Nordisk Ungdomsforbund (Det unge Grænselværn), P. Marcussen, er blevet udnævnt til forstander for Den nordiske Ungdomsskole Folkung Skolen i Graasten, som aabner 3. novbr. Mange af os vil huske Marcussen baade fra den „illegale“ tid og — ganske særligt — som den gode kammerat fra lejrene. Det er derfor en selvfølge for os, at vi følger hans arbejde med særlig interesse og, hvis vi har drenge i den „efterskolepligtige“ alder (14—18 aar), glæder ham med at betro disse til ham som elever.

Dog ikke blot for hans, men nok saa meget for vore drenges egen skyld bør vi gøre det. Det synes nemlig at blive en skole, der har noget at give de unge. Foruden i de almindelige ungdomsskolefag vil der blive undervist i norsk og svensk samt i nordisk kultur- og samskoleforhold i det hele taget. Hvorfor det, vil man maaske spørge? Fordi det netop er, hvad unge med initiativ og fremdrift har brug for! Der er ingen tvivl om, at det nordiske samarbejde, som er inde under en stærk udvikling, vil byde de unge nye og forøgede fremtidschancer — vel at mærke, hvis de forstaar at gribe dem. Og det er bl. a. det, Folkung Skolen vil lære sine elever.

Det vil derfor være en god start at give de unge, om man lader dem faa et halvt aars ophold paa denne skole. Men det haster efterhaanden med indmeldelsen, da vinterskoleaaret som nævnt begynder allerede 3. novbr. Adressen er Folkung Skolen, Graasten, hvorfra der kan faas nærmere oplysninger om skoleplan, understøttelse m.v.

Vi ønsker lykke med arbejdet fremover!

Dachau-Klubben!

Klubben afholder sin store årlige efterårsfest lørdag den 30. oktober kl. 19 i Empiresalen, Blegdamsvej, med aftenunderholdning og bal. I lighed med vore tidligere fester er det lykkedes bestyrelsen at arrangere et virkeligt første klasses program med følgende kræfter: Skuespillerinde fru Vera Huss, skuespiller Schat Mason, skuespiller ved Det kgl. Teater Rasmus Christiansen og skuespiller Ludvig Brandstrup.

Vi forventer, at alle vore kammerater med familie reserverer denne aften og sikrer sig billet hos nedenstående:

Holger Jensen, Tranevej 1.
Siv. Olsen, Søllerødgade 35.

»Skradderens«

Greve Folke Bernadotte *Jangernes Ven*

Et historisk Møde: Bernadotte i den svenske Legation den 1. Maj 1945 til Forhandling med Overpræsident Bülow, den svenske Major Trygmann og den daværende Leder af Dansk Røde Kors Helmer Rosting

Vi hørte første Gang om hans Arbejde noget efter Nytaar 1945. Rygtet fortalte, at han var rejst fra Sverige for at føre nogle Forhandlinger om de Svenskeres Skæbne, der opholdt sig i Berlin.

Men vi smilte, for naar han først var i Gang med dem, vilde han ganske givet benytte sig af Lejligheden til ogsaa at tale vor Sag.

En Dag stod han i Neuengamme. Hele Lejren stod paa den anden Ende.

Tuman, der hidtil havde pralet med, at han personligt havde gjort det af med Fanger i Tusindvis i Lublin-Lejren, var kendeligt nervøs.

Han stillede et Orkester op paa Appelplassen. Man spillede „Alte Kameraden” fra Svenskerne kom, til de gik.

Saa kom et helt lille Optog: Bernadotte med Tuman, SS Lejrlægen Trebinski, den svenske Professor Rundberg og en hel Stab af svenske Røde Kors Folk. Bernadotte selv var ogsaa i Røde-Kors Uniform.

Først havde han faaet Tilladelse til at føre nogle faa særlig haardt medtagne Fanger til Sverige. De faa blev til nogle Hundrede.

Der opstod i Neuengamme-Lejren en hel Epedimi, der manifesterede sig i den norske Sang med Omkvædet: Hør min allersidste Bøn: O Bernadotte gi' meg en bitte liten Plads hos din Sjaafør.

Da Bernadotte trådte ind i det dansk-norske Revier, stod han et Øjeblik stille inden for Døren. Han saa sig om i denne ejendommelige Sygestue, hvor Skandinaver med alle mulige Sygdomme laa opmagasinerede i to Etager. Stærkt bevæget af Synet vendte han sig derefter til den norske Fangelæge Sven Oftedal og sagde til ham, at Professor Rundberg vilde hjælpe ham med de sværeste Tilfælde. Tuman, der ellers altid plejede at være Situationens Herre, var under den efterfølgende Rundgang ganske ukendelig. Han fulgte tavs og lammefromt efter den høje Svensker.

Da Bernadotte først havde sat sine Ben paa Lejrens Grund, var Lejrtilivet forvandlet. Det var tydeligt, at der nu var nogle udenfor, der vilde tale med om vor Skæbne.

Den 19. April skulde jeg selv have været med en Sygetransport, men den blev aflyst.

Fronten nærmede sig Lejren, man hørte det tydeligt paa Skydningen og saa det paa de tiltagende Antal af Flyvemaskiner, der nu hele Døgnet rundt kredsede ind over Hamborg-Området.

Sagen var gaaet i Haardknude. Bernadotte maatte da atter til Himmler og ud paa Nattens første Timer kom den tyske Lejrlæge til det dansk-norske Revier og gav Ordre til, at vi skulde holde os klar til Afmarch tidligt næste Morgen.

Den smukkeste Hyldest var Bernadotte vel ude for, da Fangerne i Frøslev-Lejren stiltfærdigt, men stærkt lod deres Glæde over hans Indsats faa Udtryk, da de fløjtede Du gamla, du fria, mens han forlod Lejren. Synge maatte man ikke, men at fløjte var jo ikke direkte forbudt.

Norske Fanger indbød ham til Oslo. Her sagde han de berømte Ord: Jeg skammer mig ikke ved at sige, at jeg aldrig gik til Forhandlingerne med Himmler uden først at bøje Knæ for Gud.

Da vi ved den storstilede Sammenkomst paa D'Angleterre sagde ham vor Tak, udtalte han sig paa lignende Maade.

At Bernadotte fulgte Fangerne med levende Interes-

Bernadotte forlader den svenske Ambassade 1. Maj 1945

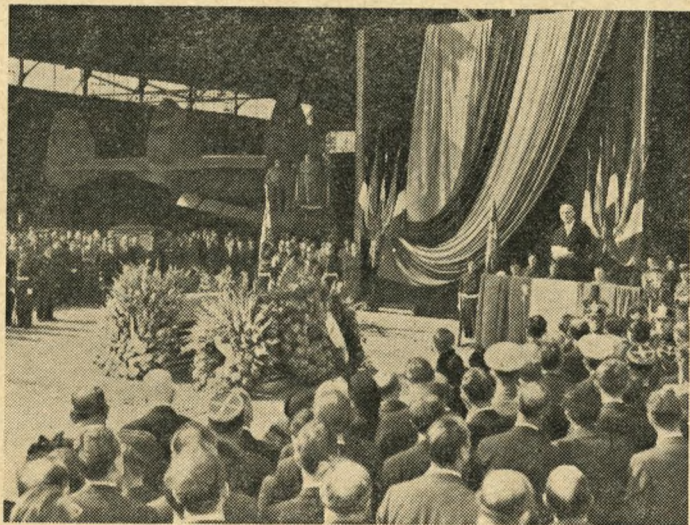
Nykøbing F.

Foran d'Angleterre, hvor Bernadotte boede i de berømte Maj-Dage, samlede der sig hurtigt en større Folkemængde

se, gav sig Udtryk i den Glæde, han viste da en Kreds af Fanger overrakte ham en statelig Bog med alle vore Navne. Paa Treaarsdagen for vor Befrielse udtalte han ved en Mindeudsendelse i den danske Radio: I, som ved, hvordan det føles at være Fange, værdsætter dog sikkert Friheden endnu mere end et fredeligt Liv i Ufrihed. Jeg er derfor overbevist om, at saafremt Eders Frihed endnu en Gang skulde trues, saa er I rede til at kæmpe for Frihed, Sandhed og Ret. Thi den, som kæmper for disse høje Idealer, vinder altid Sejren til Slut.

En Talsmand for alle undertrykte er faldet, men han er i Ordets bedste Betydning faldet paa Ærens Mark.
Johs. Fosmark.

Bernadottes Baare ankommer til Frankrig

Maribo Sukkervarefabrik

SCHRØDER & NIELSENS EFTF.
TAPET- & FARVEHANDEL
MARIBO
TELF. 28

*A/s Brødr. Justesen
Nykøbing Falster*

**LOLLAND-FALSTERS
ANDELS-SVINESLAGTERI**

NYKØBING F.

SPAREKASSEN

NYKØBING F.

Lolland-Falsters Frøhandel

Nykøbing F.

Landbostandens Sparekasse

Nykøbing F.

Redaktør Herman Hunger har overværet 63 Retsmøder i Processen mod Lederne af det tyske Mindretal i Nordslesvig. Han skriver her om Tyskernes egenartede Arbejdsformer.

Tyske Metoder

Under Besættelsen maatte den danske Nationalbank, efter Pres fra Besættelsesmagten, udrede alene 4 Mill. Kr. til det tyske Skolearbejde i Nordslesvig, og da de tyske Skoleforeninger efter Kapitulationen vel hverken kunde eller vilde tilbagebetale denne nette Sum, blev de tyske Privatskolebygninger beslaglagt som Sikkerhed for Staten.

Det var til at forudse, at det tyske Mindretals nazistiske Ledelse, under denne for Danmark paaførte Tvangssituation med alle til Raadighed staaende Midler vilde forcere det tyske Skolearbejde i Nordslesvig. Og sammen med Skolearbejdet ogsaa Børnehavarbejdet. Resultatet udeblev heller ikke, den ene tyske Privatskole efter den anden skød op, til Dels store flotte Bygninger, som den tyske Privatskole i Graasten. Det samme gælder, hvad Indretningen af Børnehaver angaar, ogsaa til Dels i nye moderne Bygninger, som den i Aabenraa.

Blandt de Midler, der anvendtes for at faa disse Skoler, saavel som de tysksprogede Kommuneskoler, hvor Elevantallet stadig var dalende, befolkningen, var bl. a. ogsaa disse, at man tvang tyske Statsborgere til at flytte deres Børn fra dansk til tysk Skole. Og her havde man jo forholdsvis let Spil, idet de jo havde Tommelskrueerne paa Forældrene, naar disse, hvad der skete ret ofte, ikke straks vilde makke ret; Indkaldelse af Faderen til Militærtjeneste, forresten Nægtelse af Pas og Truslen om, at Moderen blev sendt til Tyskland for at arbejde i den tyske Rustningsindustri.

Fra Aabenraa kendes et særligt grelt Eksempel, hvor Konen, der var fra et bevidst dansk Hjem, blev kaldt op paa Konsulatet og her kom i et meget strengt Forhør. Foruden at flytte Ægteparrets lille Pige skulde hun ogsaa melde sig ind i „Frauenschaft“. Manden, der stammede fra Flensborg, var allerede ved Fronten. Disse „Afhøringer“ gentog sig flere Gange, og Truslen om, hvad der kunde ske med hendes Mand og hende selv, nedbrød tilsidst hendes Modstandskraft, men ind i „Frauenschaft“ meldte hun sig ikke. En tapper ung Kone.

Under Mindretalsprocessen fik man Indblik i de Metoder, hvorefter man gik frem, ikke alene med Tvangsflytning af Børn, men ogsaa, hvordan man fik paaduttet Danskerne tysk fjendtlighed, hvor det slet ikke var Tilfældet, alt til Brug ved Kravet om en Grænseflytning.

En Smedemester fra Haderslev Opland, der er tysk Statsborger, forklarede som Vidne i Retten, at han i Sommeren 1940 af det tyske Konsulat i Aabenraa var blevet opfordret til at flytte sine Børn fra dansk til tysk Skole. Han spurgte saa Læreren ved den nærmeste tyske Privatskole til Raads, og denne fik ham til at opsøge den fremtrædende tyske Nazist, Landsrets-sagfører Clausen i Haderslev. Dette gjorde han saa, og Clausen kunde fortælle ham, at Beboerne i hans By, hvor han havde været Smed i 14 Aar, vilde oprette en dansk Smedie, fordi han havde plejet Omgang med tyske Soldater. Det undrede Vidnet sig over, da han ikke havde mistet en eneste Kunde og ikke havde været udsat for nogen Art af Forfølgelse eller bare Modvilje fra Befolkningens Side. Medens Clausen og Smeden taler sammen, lavedes der i Kontoret ved Siden af en Indberetning om Boykot fra dansk Side imod den tyske Smed, og Clausen fik ham til at skrive under paa dette Papir.

Af den Slags Indberetninger gik der en Mængde til det tyske Udenrigsministerium, som alle var et Led i Bestræbelserne fra Mindretalsledelsens Side for at faa Grænsen flyttet.

Ogsaa fra mange andre Steder kendes Eksempler paa, hvorledes man tvang Børn af tyske Statsborgere fra dansk over i tyske Skoler, ligesom man fik Børn fra blakkede Forældre lokket til at gaa over.

At det henimod Slutningen af Krigen er gaaet op for den tyske Ledelse i Nordslesvig, at denne Tvangsflytning af Børn af tyske Statsborgere ikke var saa godt, fremgaar af, at man kort før Kapitulationen brændte Protokollen fra det lille politiske Raads Forhandlinger, hvor disse Sager ogsaa var indført, fordi man fandt, „at disse Omskolinger af tyske Statsborgeres Børn fra dansk til tysk Skole var kompromiterende“. Det citerede er en ordret Gengivelse af, hvad Protokolføreren, Peter Petersen, Aabenraa, udtalte i Retten.

Kravet om denne Flytning af Skolebørn af tyske Statsborgere kom fra „Auslands-Organisation“ i København, hvor man gjorde gældende, at Børn af tyske Statsborgere hørte hjemme i de tyske Skoler og derfor burde overflyttes, enten saa Forældrene tænkte og følte tysk eller ej. Det var den tyske Skolekonsulent Elholm, der gav de nødvendige Oplysninger, og det var det tyske Konsulats Embedsmænd, der tog de genstridige Forældre under Behandling.

Som bekendt gennemtrufede Tyskerne under Besættelsen Ansættelsen af egen Skolekonsulent. Det næste Ønske var kulturel Autonomi, en Slags Selvstyre for det tyske Skolevæsen med egen tysk Skoledirektion, der skulde have afgørende Indflydelse.

Men saa vidt naaede man ikke.

Nykøbing F.

^{A/s} Nykøbing F. Bryghus

Pigtraad

Organ for
KAMMERATERNES HJÆLPEFOND OG
LANDSFORENINGEN AF
BESÆTTELSESTIDENS
POLITISKE FANGER

Redaktør:
Johs. Fosmark, Slagelsegade 9. 2., Øbro 8537.

Forretningsfører:
H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137 Charl., Ord. 5075.

Tryk:
Hak Jørgensen, Sturlasgade 14, Kbhvn. 5.

Bernadotte, den ædle Korstogsridder

Folke Bernadotte, Nordens ædle Korstogsridder, er død, død som Martyr for en stor Sag.

Tusinder af Hjem Verden over tænker med Afsky og Gru paa den Niddingshaand, der saa brat har berøvet os ham, som saa mange af os skyldte Livet.

Tragisk at tænke paa, at han, der reddede i Tusindvis af Nordmænd og Danske fra den visse Død i KZ-Lejrene, at han, som formaaede at trænge ind i Dødsfælden Neuengamme, der ogsaa kaldtes Golgatha, maatte dø i Jerusalem.

Bernadotte var en af Verdens store Sønner, han var som selve Hjertet i Røde Kors, en rank og mandig Personlighed, for hvem Barmhjertighed ikke var en hobby, men blev en Livssag.

Hans Indsats i Krigens sidste Maaneder har sikret ham Plads blandt den ny Verdenshistories største Skikkelser.

Endnu 14 Dage i Neuengamme og Dødsantallet af Danske havde været fordoblet. Han, mange norske og danske Fangers Redningsmand, formaaede, hvad ingen anden havde anset for muligt, og gennemførte sin Vilje og sine Planer til sidste Detaille. Han gav aldrig op.

Saalænge der endnu eksisterer tidligere KZ-Fanger i Norge og Danmark, saa længe vil ogsaa Mindet om Bernadottes Størværk fortsat leve blandt os.

Som vi i levende Live velsignede og ærede hans Navn, vil vi til vor sidste Stund i Taknemlighed bevare Mindet om ham.

Folke Bernadotte er død. Mindet om ham vil leve.

Horsens, den 17. September 1948. Kaj Dahl.

Landsforeningen efter Lustgarten-Mødet

Fra Landsforeningens Bestyrelsesmøde i Fredericia Søndag den 3. Oktober er der udsendt følgende Meddelelse gennem Ritzaus Bureau:

Hovedbestyrelsen for Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger har i Dag holdt Møde i Fredericia og drøftet Foreningens Forhold, derunder ogsaa de politiske Divergenser i Hovedbestyrelsen. Man var enig om at Foreningens Arbejde var tidsbegrænset, og at Tiden var inde til at tage dens Ophævelse op til Afgørelse paa et ekstraordinært Landsmøde. Indtil dette finder Sted, vil Hovedbestyrelsen udelukkende samle sig om det praktiske Arbejde, som det paahviler Foreningen at udføre.

Julen kalder paa vor Hjælpsomhed

Hvert Aar op mod Jul er der stor Travlhed paa Kammeraternes Hjælpefonds Kontor. Saa pakker vi Julepakker til — de andre — de syge, til de Børn, hvis Far aldrig kom hjem og til Enkerne, og efter Jul faar vi Breve fra Modtagerne — gode Breve, med Tak for Pakkerne, men endnu mere, fordi de føler, at de ikke er glemt.

Bogforlagene sender os mange Hundrede Bøger gratis, gennem Ministeriet faar vi Mærker til rationerede Varer, og hvert Aar har nogle Kammerater sendt os forskellige gode Ting til Julepakkerne: En Kasse Æbler, Appelsiner o. lign. I Aar har vi fra en Kammerat i Australien modtaget 20—25 kg Honning.

Uden paa Kassen staar: „Uddeles til Børn, hvis Fædre har deltaget i Kampen for Danmarks Befrielse”.

Hvis du raske Kammerat — og i Særdeleshed Landsforeningens Medlemmer, der faar „Pigtraad” gratis tilsendt, vilde være med i dette Julearbejde, saa kan det nemt lade sig gøre. Vi har vort pæne KH-Mærkat. 100 Stk. koster 10 Kr. — og Halvark 5 Kr. — lad det pryde alle dine Julebreve — og lad os saa faa lidt Fart i Bestillingerne. Al Assistance ved Julegavernes Pakning og Forsendelse er gratis — saaledes at der ikke gaar een Øre af de indsendte Penge til „Administration”.

Kontorets Adresse er Ordr. Jagtvej 175, Charlottenlund. Tlf. Ordr. 5075. Postgiro 780.

H. Kornbeck.

Bestyrelsesmøde

Kammeraternes Hjælpefond holder Bestyrelsesmøde Lørdag den 30. Oktober i Lokalerne hos Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, København K.

Det nye Emblem

Landsforeningens nye Emblem faas ved Bestilling direkte paa Kontoret, Dr. Tværgade 7, København K.

Arbejde søges

Jeg er 56 Aar, ugift, søger Inkassator-Stilling gerne i København, hvis Værelse kan stilles til Raadighed. Jeg er født paa Vesterbro i København. Har været 1/2 Aar i Koncentrationslejr.

Thygesen, Nordre Gravene 6, Randers.

For at kunne svare paa tyske Angreb har de Danske i Sydslesvig opnaaet Tilladelse til at udgive en tyskskrevet, dansksindet Avis. Den trykkes i Husum i Vestslesvig.

Ravensbrück-Stævne

paa Als Ungdomsskole

Af Forstanderinde Johanne Hansen

I 1941 skrev en dansk Forfatter: „Naar Krigen engang er forbi, naar de sidste Granater er eksploderede, vil der ud af Kældre og Ruinhobe kravle ynkværdige lasede Mennesker, hvis eneste Fordring til Livet er den: bare at leve — at være. Men i det er de rigere end alle andre. Og kan Menneskene da — midt i Ruinhoben — bryde ud i en Lovsang, bare fordi de har Livet i Behold, da er de dér, hvor de kan begynde at række Haanden til ligesindede, til Mænd og Kvinder fra Norge, Sverrig, Holland, Belgien, Frankrig, Tyskland, Rusland, Tyrkiet og Løgstør. Og saa kan man begynde at bygge Verden op. Da skal det vise sig, om det, der kom ud af Smeltediglen, er det ædle Metal eller bare Slagger”.

Der er gaaet 3 Aar, siden vi kom hjem som ynkværdige lasede Mennesker.

Nerverne er faldet i Ro, og nu var det ligesom vi kunde stemme paa de Toner af en Lovsang for Livet og vilde dele det — først og fremmest med Lidelsesfællerne, dem, der hjalp os at bjerge Livet.

Jeg personlig følte en dyb Trang til at sige alle disse gæve Piger Tak, for de var storartede dernede i det tyske Helvede, bedre Kammerater kunde vi ikke faa.

Det var ogsaa et Forsøg paa at finde frem til de udenlandske Kvinder, der var saa storartede Kammerater dernede, og som er bleven borte for os. Nogle har vi fundet. En Dag mødes vi alle, og da skal vi feste for Alvor.

Saa mange Udlændinge naaede vi ikke at samle denne Gang, men der

kom dog en Del Hollændere og en lille fransk Madame.

Og det blev uforglemmelige Dage. Regnen strømmede ned over hele Stævnet, men det mærkede vi ligesom ikke. Vejret har ikke saa meget at sige, naar blot Menneskene er rigtige.

Lørdag den 21. August samledes vi hen paa Eftermiddagen til Aftensmad. Senere talte Sigfred Rishøjgaard, Præsten fra Rise, som altid vilde flygte fra Tyskerne — saa højt elskede han Frihed.

Det blev jo ikke et høj Kirkeligt Foredrag, nej, det var en Kammerat, et Medmenneske, der havde været i Dødens og Livets Kælder, som vi andre. Lotterne fra Sønderborg og Graasten var kommet til Stede for at hilse paa alle os, som de ydede den allerførste Hjælp, saasnart vi var kommet over Grænsen den 8. April 1945.

Og saa kom Indkvarteringen for Natten i vort Vandrehjem med Køjer — endda 3 i Højden — „som i Ravensbrück”, sagde een. Men saa slap Latteren løs, og den vedvarede under hele Stævnet, saa de skriver nu „saadan har vi ikke let Dage og Nætter i mange, mange Aar”. — Mon ikke det var Jublen over Livet, der kom frem nu i Kammeraternes Flok.

Flaghejsning og Morgensang og et lille Besøg hos en Fangekammerat paa en lille Gaard Søndag Formiddag.

Søndag Eftermiddag holdt Højskolelærer Johannes Møller, Danebod Højskole, et ualmindelig godt Foredrag om „det knuste Verdensbillede”. Det vil blive trykt baade paa dansk og engelsk (han holdt det paa de to Sprog) og sendt ud til alle Kammeraterne.

Og saa havde vi en meget hyggelig Aften omkring Peisen, hvor de sidste tøde op. Levende Ild og Lys har en sælsom Magt over Menneskesind, Magt til at aabne for ellers skjulte og laasede Rum.

Problemerne toges under Debat. Bølgerne gik undertiden højt, især ved Aftenkaffen, hvor vore Gæster udefra nær var kommen for sent til Toget bare for at faa det sidste Ord om tyske Børn skulde leve af vor Mad eller ej.

Mandag Formiddag var vi Gæster paa Kamgarsspinderiet i Sønderborg. Den hollandske Direktør og Konsul viste os en enestaaende Gæstfrihed.

Om Eftermiddagen kørte vi i Rubebil til Grænsen ved Krusaa og aflagde Besøg paa en større Gaard hos gode Venner. Paa Hjemturen besøgte vi vor gode Kammerat Peder Marcussen i Graasten.

Tirsdag Morgen kørte vi saa til Ry Husholdningsskole og aflagde Besøg paa Skamlingsbanken med alle Mindestenene.

Ogsaa i Ry festede vi med gode Venner, saa det blev sent, inden vi fandt vore Sovepladser — rundt om paa Højskolen, hos Naboerne, Husholdningsskolen, og de sidste 19 skulde til Pensionat „Ryhavn”. Der kulminerede Latteren, saa een af Deltagerne blev syg af at le.

Onsdag Formiddag var vi paa Sejlur til Himmelbjerget, hjem til Frokost i Ry og saa hjemad til Als igen. Paa Hjemturen besøgte vi Snoghøj Gymnastikhøjskole. Man havde der gjort det saa festligt for os med Kaffe og Pynt oevralt med Frihedsfarverne. Vi saa Skolens daglige Liv gennem en Film, da der ikke var Elever paa det Tidspunkt. Og til Slut samledes vi i den vidunderlige lille Kirke, der ligger midt i Skolen. Her talte Forstanderinde Frk. Jørgine Abildgaard saa stærkt og godt til os, talte til os om at den Kærlighed, som nu forbandt os, kun kunde holde, hvis den blev lagt ind under Guds Kærlighed.

Og saa drog hver til sit Torsdag Morgen, undtagen Hollænderne og den lille franske Madame, samt en enkelt Dansk.

Min inderlige Tak faar I alle — ogsaa ad denne Vej — alle I kære Kammerater, prægtige var I i Ravensbrück, men her overgik I jer selv. Bølgerne kunde gaa højt, ingen Mening blev stukket under Stolen, men det var sagligt, og jeres Øjne var lige varme og gode.

Nu er Grev Folke Bernadotte — vor Redningsmand — død. Det er saa underligt, uden ham var vi ikke kommet hjem igen. Nu er hans Gerning endt, men meget naaede han. Husker I, han sagde: „Jeg skammer mig ik-

Deltagerne paa Besøg i Sønderborg-Virksomhed

ke ved at sige, at jeg beder saa inderlig til Gud hver Gang, jeg skal til Møde med-Himmeler'.

Det var hans Styrke dengang, som nu i Palæstina. Det var Freden, Kristendommen og Medmenneskeligheden, han kæmpede for. Vi ved bedre end nogen, hvad en ny Krig vil betyde, derfor maa alt gøres for at forhindre den. Vi, der har været gennem det jordiske Helvede, kan aldrig nære Had.

Kammerater! For mig er det, som om jeg hører Grev Bernadotte sige: „Lad mig ligge. Men Dreng og Piger, hvis I vil gøre jeres Oberst en sidste Tjeneste, saa tag Skoven”.

Skoven — Maalet var for Grev Bernadotte Fred og Frelse for Menneskeheden. Og han arbejdede som hjælp ej Bøn og bad som hjælp ej Arbejde. Fri og frygtløs var og blev han, fordi han kun kendte de Baand, der bandt hans Samvittighed til Gud.

Skal vi gøre vor Oberst den Tjeneste at tage Skoven?

Johanne Hansen.

Hollandske Fangekammerater indbyder

Ingen dansk Fange fra de tyske Lejre vil nogen Sinde glemme den hjertelige Velkomst, vi fik i Krusaa.

Der var mange, der hjalp til, men ivrigt iblandt dem var vel de danske Lotter fra hele Grænseegnen.

Men de viste ikke blot deres Hjælp somhed overfor deres Landsmænd. De holdt ud, indtil hele Strømmen af franske og hollandske Kvinder var kommet vel over Grænsen.

Som en Tak og Paaskønnelse for denne Hjælp indbød den hollandske Fangeforening i Arnhem fornylig Lotterne fra Grænseegnen til et Besøg i Holland.

Lottechefen, Fru Gerda Lykkegaard fra Sønderborg fortæller om Rejsen og Besøget:

Vi startede en Fredag Morgen og rejste i Rutebil over Hamborg og Bremen. Turen ned gennem Tyskland var et trist Syn. Man fik en stærk Følelse af, at Tyskerne ikke selv er synderlig optaget af Genopbygningen.

I Holland var det helt anderledes. Her arbejdede alle ivrigt paa at udviske Krigens Spor, og deres Genopbygningsarbejde er allerede vidt fremskredet.

Efter Ankomsten til Arnhem blev vi i den lille By Velp indkvarteret hos vore Værter, der alle var tidligere KZ-Fanger og aktive Deltagere i den hollandske Frihedskamp.

Hollænderne hader stadig Nazisterne af et godt Hjerte, men de har en vidunderlig Maade at tage de Ulykker paa, som Tyskerne førte ind over dem.

De taler ikke om, at de fra KZ-Lejrene vendte hjem til ødelagte Huse og Gaarde, men de har støt og roligt taget fat paa at bringe alt i Orden igen.

De officielle Besøg i Holland blev aflagt ved Airborne Divisions 1720 Grave ved Oesterbeck ved Arnhem.

Skolebørn i Arnhem har frivilligt paataget sig at passe Gravene, og som Paaskønnelse herfor har Amerikanerne oprettet Studielegater for Børnene.

Vi var ogsaa i Greppeberg, hvor det sidste afgørende Slag stod, og hvor Holland mistede 800 af sine bedste Sønner.

Overalt blev vi hjulpet paa bedste Maade, og man viste os den Ære at placere os ved Siden af den kongelige Baldakin ved Modtagelsen af Medlemmerne af de udenlandske Kongehuse, der ankom til Kroningsfestlighederne.

Turen blev en straalende Succes. Vi mødte overalt stor Venlighed og Gæstfrihed. Vi glæder os allerede nu til at se vore hollandske Venner til Sommer og haaber paa den Maade at faa Anledning til at vise dem vor Glæde og Taknemlighed over vor Hollandstur.

En Efterkrigs-Opgave

Danmark har af De Forenede Nationer faaet betroet den Opgave, at lægeundersøge og vaccinere saa mange som muligt af de ca. 40 Millioner Børn og Unge rundt om i Europa, som trues af den stigende Tuberkulosedødelighed.

I den Anledning er der nedsat en Komite under Protektion af Dronning Ingrid. Komiteen har sat sig som Maal at skaffe ca. 10 Millioner Kroner til Løsningen af den store og smukke Opgave.

Den danske Stat har allerede stillet 2 Millioner til Raadighed.

Her drejer det sig om en Æres-sag og en Ærespligt for Danmark.

Butikshandlere over hele Landet vil i den kommende Tid forhandle smaa Værdikuponer, som hver især repræsenterer Udgiften ved et eller flere Børns Vaccination. Disse Kuponer vil tillige gennem en omfattende Husagitation blive solgt ved Dørene og gennem talrige andre Arrangementer vil der blive Lejlighed til at støtte den gode Sag.

Europas Børn er Europas Fremtid og derved ogsaa vor Fremtid. Derfor bør alle give et Bidrag til FN-Hjælpen.

Indsamlingen er anbefalet af en lang Række Kvinder og Mænd, bl. a. ogsaa fra alle de politiske Partier.

Sagen fortjener al mulig Støtte og vi vil alle gerne yde en Haandsrækning, naar det gælder at løse Efterkrigstidens humanitære Opgaver.

De danske Lotter fotograferet sammen med hollandske Værter

Debat om Øst-Vest

Redaktør Helge Larsen svarer Lektor Paul Holt.

Vi bringer næste Gang Paul Holts Svar.

I sidste nummer af Pigtråd giver lektor Paul Holt sig til at forsøge at udrede de indviklede tråde i det storpolitiske spil, og det lykkes ham ved en „snedig“ sammenblanding af Karl Marx og Byrnes at slå fast, at Sovjetunionen følger den urgamle ekspansionistiske linje, som Rusland førte, og at spørgsmålet nu egentlig blot er, om Sovjetunionen vil ty til krigens midler for at gennemføre sine ekspansionistiske tilbøjeligheder.

Til alt held synes det dog, som om de vestlige magter har lært af Karl Marx og er parat til at byde den østlige angriber trods. For nordens vedkommende slår Holt fast, at „det synes jo nu, som om der er en væsentlig enighed om, at vi virkelig skal værne vor frihed, vor eksistens også med våben i hånd“. Han slutter Det er også en uomgængelig betingelse, hvis de store sømagter skal anerkende, at vi har fælles interesser.

Så let er det at slå fast, at vor eneste redning er et betingelsesløst „sam“arbejde med vestmagterne. Faren truer fra Øst, men sammen med de store sømagter (England)? skal vi vide — om nødvendigt med våben i hånd — at forsvare vor frihed og eksistens. Man får indtrykket af, at forfatteren til dette regnestykke er gået ud fra et givet facit, og derpå blot har sat sig ned for at finde ud af, hvordan man kommer til dette givne facit.

Til dette formål har han anskaffet sig nogle Marx-citater, som han gør „aktuelle“ ved at supplere dem med udtalelser af Byrnes. At Marx citater omtalte Rusland — det zaristiske Rusland — medens Holt anvender dem på den socialistiske Sovjetunion er med et mildt udtryk historieforfalskning, eftersom det eneste disse to samfund har fælles er er sprog og beliggenhed. Det synes

forbigået Holts opmærksomhed, at der efter den første verdenskrig skete verdenshistoriske begivenheder i Rusland, at arbejderne væltede det zaristiske styre og påbegyndte, trods de største vanskeligheder, trods væbnet intervention fra England, Frankrig, USA og andre „demokratiske“ magter, der frygtede socialismen, opbygningen af en ny stat og et nyt samfundssystem. Det synes i endnu højere grad at være forbigået hans opmærksomhed, at denne socialistiske stat lige siden sin oprettelse har gennemført en konsekvent fredspolitik. Han ser bort fra, at det var hans vestlige forbilleder, der nægtede at gå ind på Sovjetunionens forslag om at sætte Hitler stolen for døren, at det var disse idealstater, der konsekvent gennemførte den linje, der over „ikke“interventionen i Spanien, over Münchenforræderiet o.l. verdenshistoriske begivenheder førte verden ud i den nye katastrofe. Han synes heller ikke at have bemærket, at „truslen“ fra Øst består i, at Sovjetunionen kræver de aftaler, som under og umiddelbart efter krigen blev truffet af sejrherrene, overholdt — og kun det. Han synes heller ikke at have bemærket, at det er hans ideal USA, der stadig svinger atombomben som en trusel, som understøtter fascismen i Grækenland og også synes at ville tage Franco i Haanden, og han vil ikke se de politiske betingelser, der følger i Marshall„hjælpen“s fodspor og som mere og mere trækker de vestlige stater ind i et militært forbund. Nej, han konstaterer blot, at Sovjetunionen har indlemmet de områder, der blev fravristet landet under borgerkrigen, da de engelske, franske, tjekiske og andre „hvide“ bander terroriserede i landet. Hertil lægger han så de stater, hvor arbejderne har fulgt det russi-

ske eksempel og selv befriet deres land for kapitalismen.

Her ville Holt nemlig — om han ønskede det — kunne finde nøglen til den situation, han „forsøger“ at forklare bladets læsere. Det er nemlig ikke spørgsmålet om Øst eller Vest, men om socialisme eller kapitalisme. Så har man lov at vælge, hvad man vil, men der er ingen grund til at tilsløre kendsgerningerne. I den kapitalistiske lejr står U SA som hovedhjørnestenen, medens Sovjetunionen står i spidsen for de lande, der er i gang med at opbygge socialismen. Kapitalismen giver ikke frivilligt op, hverken når den ser sine direkte eller sine indirekte interesser truet. Den er villig til at forsvare dem med alle midler, også med det middel, en trængt kapitalisme altid har tyet til — krigen. At Holt så kommer til det resultat, at vi i denne front skal stille os på kapitalismens side, bør være hans egen sag, men når han forsøger at hverve tilhængere, bør han ikke gøre det ved hjælp af historieforfalskning. Og desuden betaler den slags metoder sig alligevel ikke i det lange løb.

Jeg skal ved en anden lejlighed komme ind på, hvorledes linjerne for hele denne udvikling er trukket særlig skarpt op i det land, der i øjeblikket samler verdens opmærksomhed om sig, Tyskland, men jeg tror, at det først ville være gavnligt at få klaret de mest nærliggende problemer, nemlig konklusionen af Holts artikel: vi vil værne vort land — om nødvendigt med våben i hånd? Hvorpå bygger Holt denne overbevisning? Det skulle glæde mig, om han havde ret i, at der er almindelig enighed om at sikre landets selvstændighed — men jeg vil gerne vide, om det kun skal gælde angribere, der kun eksisterer i fantasien, eller det også gælder de reelle angribere?

Da den sovjetiske hær holdt en del af Danmark besat, fik vi tudet ørerne fulde om, at russerne aldrig ville forlade et så godt støttepunkt som Bornholm, medens det naturligvis var hævet over enhver tvivl, at „de store sømagter“ ville gøre det. Og hvordan forløb det? Russerne forsvandt først fra landet, men endnu sidder amerikanerne på Grønland — og der er ikke meget, der tyder på, at de har til hensigt at forsvinde derfra. Er det ikke et indgreb i vor suverænitæt — og er det her, Holt vil værne vor frihed. Eller tæller det ikke med? Før diskussionen går videre ville det vel være på sin plads, om „de store sømagter“'s fortalere forklarede os lidt om dette problem. Og her behøver han såmænd hverken at ty til Marx eller Byrnes. Det er hans egen mening, jeg gerne vil høre.

Nykøbing F.

I. B. Bruun & Søn A/S

Nykøbing F.

Johs. Aaen
NYKØBING FALSTER

Vaskeriet »Thor«
Nykøbing Falster

AKTIESELSKABET
LOLLAND-FALSTERS
KULKOMPAGNI

Blandt dødsdømte i Berlin

Bibliotekar Hans Rütting, der har siddet i tysk Fængsel i 3 Aar som antinazistisk Emigrant, beretter om Gestapos Kælder i Berlin:

Gestapos Kælder er et Paradis — sagde Kammeraterne til mig. Jeg troede, at det var Spøg; jeg lukkede Øjnene og tænkte paa min lille fynske Have, hvis Blomster bøjede sig i Vinden til en alvorsfuld Afsked, medens Betjentene arresterede mig. „Han lever stadigvæk udenfor” sagde Waldemar Poetzsch, den tyske socialdemokratiske Fagforeningsleder, som var hentet fra Vridsløselille. Han gav mig den første Undervisning i Omgang med Fanger. „Du maa ikke stole paa nogen” belærte han mig. „Selvom de ikke er Stikkere, er de rede til ethvert Forræderi, naar det gælder deres egen Sikkerhed”. Vi var tyve Mand i en snæver Celle med to Vinduer henimod en trist Baggaard, hvor utroligt afmagrede russiske og polske Krigsfanger arbejdede. „Du maa ikke ynke dem. Du maa tænke, hvad du vil, men du maa ikke vise Medfølelse”, advarede Poetzsch mig. Medens han hviskede til mig, luskede den tidligere Gestapobetjent Neumann omkring os. „Jeg har siddet syv Aar i Koncentrationslejr”, sagde den tidligere Politimajor Heinrich højlydt. „Mit eneste Ønske er at komme fri og aldrig mere at beskæftige mig med Politik”. Neumann satte sig ned, tog Blyant og Papir frem og noterede noget. Nogle standsede deres Samtale og saa forskrækket paa hinanden. En velvoksen Fyr spurgte mig saaledes, at alle kunde høre det: „Hvad siger Danskerne om Nazismen? De er begejstrede, hvad?” Jeg lo. „De hører London Radio hver Aften”. Waldemar gav mig et Stød i Siden, saa jeg blev tavs. Men den anden blev ved; han udfordrede mig, han æggede min Æresfølelse. Han kaldte Danskerne for vege og vakkelvorne.

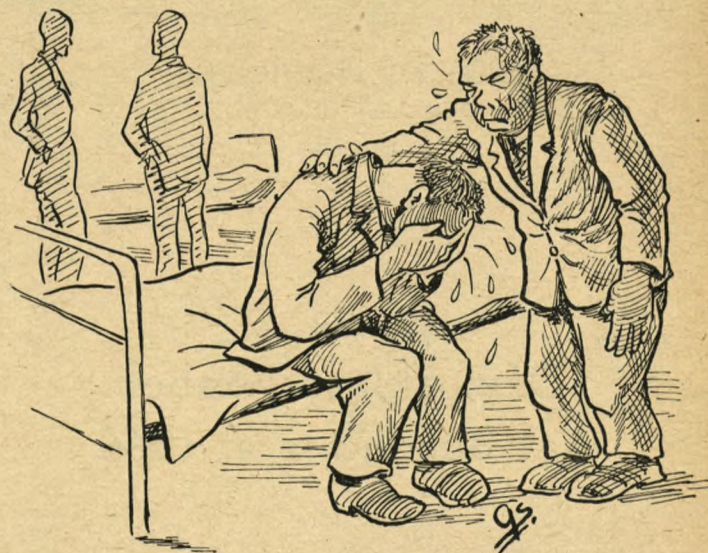
„Danmark forsvinder efter Krigen”, sagde han med et haanligt Smil. Jeg vilde svare, men Poetzsch lagde Fingeren paa Munden. Paa en Seng, i en mørk Krog, sad en firskaaren, velnæret Mand og græd med begge Hænder foran Ansigtet; han sad der i timevis og hulkede. En anden lige saa rask og rødkindet Svend stod foran ham og prøvede paa at trøste ham — men forgæves — og tilsidst faldt ogsaa han hen i dyb Melankoli. Der var dog een, jeg kunde tale med, uden at Tyskerne forstod os: en ung Dansker. „Hvad er der i Vejen med de to?” spurgte jeg. „Det er altid dem, der lider mindst, som først bukker under”, svarede han. „Det er to SSer, der har mishandlet Fanger. De har først siddet her i to Dage. Hvad skal jeg sige med mine to Aar?” Han lo og syntes helt tilfreds. „Bare vi faar Lov at blive her”, tilføjede han og saa paa de fem-seks tavse, der næsten aldrig aabnede deres Mund. En af dem tog mig til Side. Han var svag og laa mest paa sin Seng, en stout og rolig Mand, hvis blaa Øjne en Gang imellem havde stirret paa mig med Velvilje. En Nordmand. „Tag dig i Agt for Danskeren”, hviskede han. „Han har hørt til Frits Clausens Parti. Han skulde uddannes i Berlin til Spion, men sprang fra. Han ved for meget; derfor har de arresteret ham”. Nordmanden var Bjørn Heger, nu Læge paa Lofoten. De tyske Fanger kunde ikke lide ham; selv iblandt Antifascisterne groede Nationalismens Forfængelighed — som om een Nation kunde have Patent paa Frihedens Sag! Men i dette lille Træk viste Modstandsbevægelsens hemmelige Brist sig: den øjeblikkelige Løsning, Nationens Befrielse, affødte ikke en varig Tværforbundelse fra Folk til

Folk, saa Menneskets evige Billede kunde træde frem over og hinsides alle Grænser.

„Hvorfor kan I ikke lide ham?” spurgte jeg en Tysker. Hans Øjne flammede. „Han er provokerende langsom! Han bryder sig Pokker om Vagtbetjentene og alt dette her, der irriterer os til daglig. Se bare, hvor uforstyrret han spiser sin Suppe! Men du har noget af det samme”. Jeg tog Irettesættelsen som en uvilket Ros. Iblandt de tavse var to Kominternmedlemmer, Franz Dahlem og Heinrich Rau; begge slap levende fra det, Rau er „Wirtschaftsminister” i den russiske Zone, Dahlem førende Mand i Enhedspartiet. Franz Dahlem, en beskeden, tilbageholdende og meget besindig Mand blev jeg gode Venner med. I timevis sad vi paa Sengekanten og diskuterede saa langt fra Neumann som muligt. Men vi maatte standse og undgaa hinanden i flere Dage, da en af de melankolske SS Mænd for op af sin Graad og raabte til os: „I laver Verdensrevolution, hvad? Ud med Sproget, hvem vil I hænge, naar jeres Tur kommer? I sidder i Gestapos Kælder og løfter det tredje Rige ud af Hængslerne, skal man da ikke le?” Han lo og rystede paa Hovedet, det var 1942, før Stalingrad. Tanken, at det hele en Gang skulde være forbi, var ham nærmest en Spøg.

Men Franz Dahlem kunde ikke overbevise os om, at Kommunismen var Nazismens absolutte Modsætning. Theodor Hespers, Leder af en illegal katolsk Ungdomsbevægelse, deltog i Diskussionerne; med sin spæde Stemme, det krøllede Haar og det udtærede, men stadig milde Ansigt blev han for mange Symbolet paa et Tyskland, der er ved at dø ud. „Lad Tyskland blive et Forbund af Stater igen” — prækede han — „saa vil det finde Vejen tilbage til sin egentlige Mission, der ligger aiene paa Kulturens og Religionens Omraade”.

Dahlem og Rau spaaede den Udsvikling, der nu virkelig har fundet Sted; i lange Samtaler gik det op for mig, at deres politiske Tro lige saa lidt som Nazismen kunde være min Tro; men den Gang var det endnu mu-

— En anden lige saa rask og rødkindet Svend stod foran ham og prøvede paa at trøste ham.

— Hver Gang Døren blev aabnet og en ulykkelig skubbet ind, flokkedes de andre omkring ham, nysgerrige og forventningsfulde.

ligt trods indre Modsætninger at holde et Venskab vedlige. Da en Ukrainer dukkede op, begyndte vi at lære Russisk det lykkedes endda at skaffe en Grammatik. Uafbrudt kom nye, og gamle forsvandt. Hver Gang Døren lukkedes op og en ulykkelig skubbedes ind, flokkedes de andre omkring ham, nysgerrige og forventningsfulde. „Hvad har du lavet” spurgte man — og mest var Svaret: „Ingenting. Jeg kommer nok ud se-

Rønne

Wilh. Beck RØNNE

Bogbinderi, Protokol- og Papirvarefabrik

Alfr. Th. Haagensen

JUVELER & GULDSMED

Rønne

Aktieselskabet

**Dampskibsselskabet
paa Bornholm af 1866**

Aktieselskabet
Bornholms Maskinfabrik
RØNNE

Bornholms Margarinefabrik ^{1/2}

Nordre Jernstøberi
Rønne

Skive

BØRGE HANSEN
OST en GROS
SKIVE

Kørkisoleringsplader
Tagpap
Asfalt

Skivehus

Asfalt- og Tagpapfabrik, Skive

nest i Morgen." Alle lo og spaede ham en Ventetid paa flere Aar. Det var oprørende og næsten komisk at iagttage, at mange Tyskere endnu troede paa „Retfærdigheden" og en lovformelig Fremgangsmaade. „Jeg maa dog afhøres i Løbet af 24 Timer", sagde de og vilde ikke høre, hvad de andre fortalte dem om egne Oplevelser.

Würfel, efter Udsagn Sekretær for Fyrst Starkenberg i Østrig, sov ved Siden af mig og foruroligede mig en Tid ved at rejse sig hver Nat ved 2 Tiden. Han listede hen til Døren og ringede efter SS Vagten, der — utroligt nok — lukkede op for ham. Han plejede først ved 3 Tiden at vende tilbage, lige saa forsigtig og sagte paa Taaspidserne. Senere hen betroede han sig til mig: SS Manden var bestukket og skaffede Breve ud, ja mere, han hentede Akterne fra de forladte Kontorer, som Würfel saa gennemlæste. Han gav mig rigtignok nogle værdifulde Tips om Spørgsmaal, Gestapo vilde rette til mig og paastod, at Himmlers Kirkeinkvisitor, en tidligere Jesuit, der foranstaltede de store Munke- og Nonneprocesser, i Virkeligheden arbejdede for Modstandsbevægelsen.

For ikke at blive meldt af Gestasospionen Neumann, havde Würfel benyttet sig af et gammelt Kneb: Han fralokkede ham et Brev, som han ville udsmugle, og lod det deponere af den underkøbte Betjent som en mulig Repressalie imod Stikkeren. Begge blev Venner paa Skromt, stadig aarvaagne, mistroiske og skinsyge.

Værre end de stadige Afhøringer og Synet af lemlæstede Kammerater var den lumre Atmosfære af ækel og slesk Underdanighed overfor gamle og privilegerede Fanger og Vagtbetjentene og et tvunget Fællesskab iblandt dem, der sukkede efter Ensomhedens Vedérkvælgelse. Enhver stod i et dirrende Beredskab til at misforstaa en andens Ytringer, for saa at kunne slippe sin egen Vrede, denne aldrig udløste, umaadelige Spænding, overfor en uskyldig, der med det samme var rede til den mest hidsige Strid om intetsigende Ting. Men enhver vidste, at der skjulte sig Fortvivlelse og Lede bagved et harmløst Paaskud — om det saa var en Ske, der var bortkommet eller en Kop Teerstating, en fremmed havde drukket.

Würfel gemte sine Breve under Hovedpuden og i Ma-

drassen; han anede ikke, hvorfor Neumann blev tilbage i Cellen, naar vi gik vor Gaardtur. En Nat kom Würfel tilbage fra sit natlige Ærinde og hviskede helt oprørt til mig: „Opdaget — Brevene maa forsvinde". Neumann viste sig ganske aabenlyst som Situationens Herre; han brød Venskabet med Würfel, dette unaturlige hykleriske Venskab paa Skromt, og blev udnævnt til „Stubenältester" uden at der foreløbig skete den frygtede Under-søgelse efter Brevene. Da det var kort før Jul, foreslog jeg Neumann, at lave Legetøj til Vagtbetjentenes Børn og at forberede en Marionetteaterforestilling for os selv til Helligaftenen, idet jeg henviste til mit Kendskab paa dette Omraade. Han gik med Glæde ind paa Tanken og fik Stabler af Papir og en Pot med Klister fra SSerne for at lave Dukkehoveder ud af det. Medens Kammeraterne, og iblandt dem Neumann, bøjede sig travlt over Papiret, der skulde klippes i smaa Stykker, vandrede Würfels Breve, iturevet og blandet med Aviserne, ind i Klisterpotten og genopstod som grinende Marionethoveder, der senere pyntede Gestapos Gaveborde under Juletræet. Først efter fem Dages Forløb kom Betjentene brølende ind i Cellen og søgte efter Brevene: det var for sent. Neumann stirrede maalløst forundret til Würfels opsprættede Hovedpude og Madras: Man fandt ingenting, undtagen et illegalt Brev af selveste Neumann, der var deponeret hos den bestukne SS Mand, Indholdet var saa graverende, at den nye Stubenälteste forsvandt.

Redaktøren for „Deutsche Rundschau", Pechel, dukkede op; han havde med underfundig Intelligens og en gammel Skribents rutinerede og dobbeltbundene Ironi stukket Nazisternes tykhudede Klodsethed saa længe, indtil de fattede Mistanke; især en Skildring af sibiriske Koncentrationslejre havde haft for stærke Analogier og faaet Gestapo til at stude. Men ogsaa Pechel slap levende fra det. Han har lige skrevet en Bog om den tyske Modstandsbevægelse.

Würfel blev mere og mere dristig; nu sad han om Natten mellem to og tre hos en underkøbt Betjent og lyttede til London Radio i Vagtstuen, saa jeg en Gang fik den overraskende Meddelelse, at Hitlers Krigslykke havde vendt sig ved Stalingrad. Kort efter forsvandt Würfel til Sachsenhausen, jeg kom til Plötzensee.

(Fortsattes)

Silkeborg

Silkeborg Jern- & Staalforretning $\frac{1}{2}$

»Staalgaarden« — Silkeborg

Svendborg

Svendborg litografiske Trykkerier

Stentrykkeri og Æskefabrik

Telefon 1815

Vejle

Aktieselskabet

De danske Bomuldsspinderier

Vejle — Valby

Nyborg

I. Meijer

Trikotageforretningen

Mellemgade 35, Nyborg

Søren Hansen

KONFEKTION - KJOLER - LINGERI

NYBORG

VAREHUS **WILDE** NYBORG

Alle k r l 

Kalimint
TAN D P A S T A

 JVIND LARSEN & SØNNER, KØBENHAVN